

**Державний вищий навчальний заклад  
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»  
Навчально-науковий юридичний інститут**

**Данилюк Л. Р.**

**Право навколишнього середовища  
Європейського Союзу:**

**методичні вказівки і завдання  
для самостійної роботи  
студентів заочної форми навчання  
спеціальності 081 Право**

**м. Івано-Франківськ – 2022**

**Данилюк Л. Р.** Право навколишнього середовища Європейського Союзу: методичні вказівки і завдання для самостійної роботи студентів заочної форми навчання спеціальності 081 Право. Івано-Франківськ, 2022. 20 с.

Методичні вказівки і завдання для самостійної роботи студентів заочної форми навчання спеціальності 081 Право з навчальної дисципліни «Право навколишнього середовища Європейського Союзу» розроблені на основі навчального плану Навчально-наукового юридичного інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». Метою даного видання є сприяння організації самостійної роботи студентів при вивченні відповідного курсу. До посібника включено програму навчальної дисципліни, методичні поради і завдання для самостійної роботи, завдання для домашніх контрольних робіт, питання для самоконтролю, а також список літератури і нормативно-правових актів, рекомендованих для вивчення курсу.

Методична розробка призначена для студентів, аспірантів, викладачів.

## ЗМІСТ

|   |           |
|---|-----------|
| <b>Вступ.....</b>   | <b>4</b>  |
| <b>I. Програма навчальної дисципліни.....</b>   | <b>6</b>  |
| <b>1. Загальна частина.....</b>   | <b>6</b>  |
| <b>2. Особлива частина.....</b>   | <b>6</b>  |
| <b>II. Методичні поради і завдання для самостійної роботи.....</b>  | <b>8</b>  |
| <b>1. Загальна частина.....</b>   | <b>8</b>  |
| <b>Тема 1. Формування права навколишнього середовища<br/>Європейського Союзу та його місце у системі європейського права.....</b> | <b>8</b>  |
| <b>Тема 2. Предмет і структура права навколишнього середовища<br/>Європейського Союзу.....</b>                                    | <b>8</b>  |
| <b>2. Особлива частина.....</b>   | <b>9</b>  |
| <b>Тема 9. Правові аспекти співпраці України і Європейського Союзу у<br/>сфері охорони навколишнього середовища.....</b>          | <b>9</b>  |
| <b>III. Завдання для домашніх контрольних робіт.....</b>  | <b>10</b> |
| <b>IV. Питання для самоконтролю.....</b>  | <b>17</b> |
| <b>V. Список літератури і нормативно-правових актів, рекомендованих<br/>для вивчення курсу.....</b>                               | <b>18</b> |

## ВСТУП

Право навколишнього середовища Європейського Союзу – порівняно нова галузь європейського права, яка динамічно розвивається усі останні роки під впливом міжнародно-правових процесів, особливо глобального масштабу. З іншого боку такий її розвиток має безпосередній вплив на сучасне міжнародне право навколишнього середовища та національне право усіх європейських держав, включаючи Україну.

Європейське право виникло внаслідок активного розвитку інтеграційних процесів на європейському континенті, які привели до створення Європейського союзу – потужного об'єднання держав-членів, що не має аналогів у світі. Європейське право має особливі джерела права, процес нормотворчості та правозастосування, інституційний механізм і механізм за дотриманням норм.

Незважаючи на наявність рис як національного права, так і міжнародного, європейське право є особливою самостійною системою права.

Під правом навколишнього середовища Європейського Союзу слід розуміти сукупність норм і принципів європейського права, що регулюють відносини між його суб'єктами з питань, які стосуються навколишнього середовища.

Джерела права навколишнього середовища Європейського Союзу включають норми первинного права, норми вторинного права, прецедентне право, міжнародні договори чи так зване третинне або додаткове право. Усі джерела європейського права пов'язані ієрархічною системою, в якій вищою юридичною силою наділені джерела первинного права. На основі первинного права органи Європейського Союзу приймають норми вторинного права. Відносно самостійними групами є норми прецедентного права та міжнародні договори.

Основними принципами права навколишнього середовища Європейського Союзу є такі як: попередження, перестороги, відшкодування шкоди, завданої навколишньому середовищу, «забруднювач платить».

Метою викладання навчальної дисципліни «Право навколишнього середовища Європейського Союзу» є: продемонструвати та довести студентам зростаючу роль права навколишнього середовища ЄС на сучасному етапі розвитку країни; акцентувати їхню увагу на важливості правових інститутів цієї галузі права; ознайомити їх з найбільш проблемними теоретичними та практичними питаннями, що виникають в процесі охорони навколишнього середовища ЄС і збереження його окремих компонентів; представити їм норми права, які регулюють відносини, пов'язані з охороною навколишнього середовища ЄС і збереженням його окремих компонентів; показати значення вказаних норм та їх цінність для людства на шляху до сталого розвитку.

Курс «Право навколишнього середовища Європейського Союзу» включає вивчення історії формування права навколишнього середовища Європейського Союзу та його місце у системі європейського права, предмету і структури, джерел, принципів права навколишнього середовища Європейського Союзу,

ролі інституційного механізму Європейського Союзу у розвитку та застосуванні права навколишнього середовища Європейського Союзу. В межах особливої частини курсу аналізуватимуться режими збереження та охорони біологічного різноманіття у праві навколишнього середовища Європейського Союзу, правове регулювання у галузі попередження зміни клімату, правове регулювання поводження з відходами у рамках Європейського Союзу, правові аспекти співпраці України і Європейського Союзу у сфері охорони навколишнього середовища.

Вивчення даної навчальної дисципліни здійснюється як у формі лекцій, так і у формі семінарських занять та самостійної роботи студентів.

Виконуючи завдання для самостійної роботи, студентам необхідно вивчити теоретичні питання, які запропоновані для опрацювання, дослідити рекомендовану літературу і законодавство. Також необхідно вивчити додаткову літературу, формулюючи свою власну наукову позицію, особливо зі спірних, дискусійних питань.

Зважаючи на особливості заочної форми навчання, невеликий обсяг аудиторних занять, передбачених навчальним планом, та необхідності системного навчання в міжсесійний період, з навчальної дисципліни «Право навколишнього середовища Європейського Союзу» визначені як обов'язкові письмові домашні контрольні роботи, які виконуються в міжсесійний період та є обов'язковою складовою оцінки знань студентів з відповідної навчальної дисципліни.

В результаті вивчення навчальної дисципліни «Право навколишнього середовища Європейського Союзу» студенти повинні:

*знати:* історію формування права навколишнього середовища Європейського Союзу та його місце у системі європейського права; предмет і структуру права навколишнього середовища Європейського Союзу; джерела права навколишнього середовища Європейського Союзу; принципи права навколишнього середовища Європейського Союзу; роль інституційного механізму Європейського Союзу у розвитку та застосуванні права навколишнього середовища Європейського Союзу; засади щодо збереження та охорони біологічного різноманіття у праві навколишнього середовища Європейського Союзу; підходи до правового регулювання у галузі попередження зміни клімату в рамках Європейського Союзу; позиції щодо правового регулювання поводження з відходами у рамках Європейського Союзу; правові аспекти співпраці України і Європейського Союзу у сфері охорони навколишнього середовища.

*вміти:* орієнтуватися у системі нормативно-правових актів у сфері охорони навколишнього середовища ЄС і збереження його окремих компонентів; правильно тлумачити і застосовувати норми, вміщені у відповідних нормативно-правових актах; ефективно використовувати відповідні норми у змодельованих ситуаціях; аналізувати підходи до регулювання відносини у сфері охорони навколишнього середовища ЄС і збереження його окремих компонентів; узагальнювати законодавчі акти та вивчений матеріал; досліджувати міжнародну та вітчизняну практику охорони навколишнього середовища і збереження його окремих компонентів.

# **I. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

## **1. Загальна частина**

### **Тема 1. Формування права навколишнього середовища Європейського Союзу та його місце у системі європейського права**

Поняття та місце європейського права навколишнього середовища в системі європейського права. Розвиток європейського права навколишнього середовища.

### **Тема 2. Предмет і структура права навколишнього середовища Європейського Союзу**

Компетенція Європейського Союзу у галузі охорони навколишнього середовища. Предметні сфери регулювання європейського права навколишнього середовища.

### **Тема 3. Джерела права навколишнього середовища Європейського Союзу**

Установчі договори як джерело європейського права навколишнього середовища. Норми вторинного права ЄС у сфері охорони навколишнього середовища. Рішення суду ЄС як джерело європейського права навколишнього середовища. Міжнародні договори ЄС у сфері охорони навколишнього середовища.

### **Тема 4. Принципи права навколишнього середовища Європейського Союзу**

Загальні принципи права ЄС і навколишнє середовище. Принципи європейського права навколишнього середовища.

### **Тема 5. Роль інституційного механізму Європейського Союзу у розвитку та застосуванні права навколишнього середовища Європейського Союзу**

Функції органів ЄС у сфері охорони навколишнього середовища. Спеціальні органи ЄС у сфері охорони навколишнього середовища.

## **2. Особлива частина**

### **Тема 6. Збереження та охорона біологічного різноманіття у праві навколишнього середовища Європейського Союзу**

Концепція біологічного різноманіття у міжнародному та європейському праві. Збереження й охорона флори та фауни і природних середовищ існування у законодавстві ЄС. Правове регулювання торгівлі видами дикої флори та фауни у рамках ЄС. Охорона біологічного різноманіття від негативного впливу генетично модифікованих організмів (ГМО).

### **Тема 7. Правове регулювання у галузі попередження зміни клімату**

### **в рамках Європейського Союзу**

Стратегія Європейського Союзу зі зміни клімату. Законодавство ЄС у сфері зменшення викидів парникових газів. Правове регулювання торгівлі квотами у європейському праві. Альтернативні види енергії як засіб попередження зміни клімату.

### **Тема 8. Правове регулювання поводження з відходами у рамках Європейського Союзу**

Загальна характеристика законодавства ЄС у сфері поводження з відходами. Основні положення правового регулювання поводження з відходами. Правове регулювання операцій поводження з відходами. Правове регулювання поводження з окремими видами відходів.

### **Тема 9. Правові аспекти співпраці України і Європейського Союзу у сфері охорони навколишнього середовища**

Співпраця України і ЄС в сфері охорони навколишнього середовища. Адаптація екологічного законодавства України до стандартів Європейського Союзу.

## II. МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ І ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

### 1. Загальна частина

#### Тема 1.

#### Формування права навколишнього середовища Європейського Союзу та його місце у системі європейського права

##### Питання для обговорення

1. Історія формування права навколишнього середовища ЄС.
2. Поняття та місце європейського права навколишнього середовища в системі європейського права.
3. Охорона навколишнього природного середовища як пріоритетний обов'язок держав-членів ЄС.
4. Екологічні права та обов'язки громадян за законодавством держав-членів ЄС.
5. Перспективи розвитку європейського права навколишнього середовища.

*У процесі вивчення теми студенти повинні з'ясувати основні етапи формування, поняття та місце права навколишнього середовища ЄС в системі європейського права. Для цього студентам слід опрацювати низку відповідних європейських нормативно-правових актів. В результаті належного освоєння теми студенти мають визначити перспективи розвитку європейського права навколишнього середовища.*

##### Практичні завдання

1. Особливості національного права навколишнього середовища держав-членів ЄС (на 1-ше семінарське заняття – Іспанія).
  2. Аналіз справи «Лопес Остра проти Іспанії».
- Див. посилання: [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/980\\_348/page](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/980_348/page)

#### Тема 2.

#### Предмет і структура права навколишнього середовища Європейського Союзу

##### Питання для обговорення

1. Управління охороною навколишнього середовища в ЄС.
2. Компетенція ЄС у галузі охорони навколишнього середовища.
3. Предметні сфери регулювання європейського права навколишнього середовища.
4. Інструменти та механізми ЄС в сфері охорони навколишнього середовища.

*У процесі вивчення теми студенти повинні з'ясувати зміст управління*



охороною навколишнього середовища в ЄС. Також слід визначити компетенцію ЄС в галузі охорон навколишнього природного середовища та предметні сфери регулювання європейського права навколишнього середовища.

Студентам варто звернути увагу на інструменти та механізми ЄС в сфері охорони навколишнього середовища.

### **Практичні завдання**

1. Особливості національного права навколишнього середовища держав-членів ЄС (на 2-ге семінарське заняття – Італія).
2. Аналіз справи «Гуерра та інші проти Італії».  
Див. посилання: <https://rm.coe.int/168044e84d>.

## **2. Особлива частина**

### **Тема 9.**

#### **Правові аспекти співпраці України і Європейського Союзу у сфері охорони навколишнього середовища**

### **Питання для обговорення**

1. Співпраця України і ЄС в сфері охорони навколишнього середовища.
2. Адаптація екологічного законодавства України до стандартів Європейського Союзу.

*У процесі вивчення теми студенти повинні з'ясувати основні напрями співпраці України і ЄС в сфері охорони навколишнього середовища, дослідити порядок та перспективи адаптації екологічного законодавства України до стандартів ЄС.*

### **Практичні завдання**

1. Опрацювати Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» від 21 грудня 2010 року № 2818-VI та визначити основні цілі, завдання державної екологічної політики України, шляхи їх досягнення, реалізації.

Див. посилання: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2818-17>.

2. Аналіз справи про визнання бездіяльності протиправною та зобов'язання Мінприроди до вчинення дій щодо виконання взятих на себе зобов'язань згідно Рамкової конвенції ООН зі зміни клімату (РКООНЗК) та Кіотського протоколу до неї, а також норм національного законодавства, яке приймалося для реалізації положень вищевказаних міжнародних документів.

Див. посилання: <http://epl.org.ua/law-posts/zakhyst-prava-na-bezpechne-dlia-zhyttia-ta-zdorov-ia-dovkillia/>

3. Аналіз справи необхідність закриття Грибовицького сміттєзвалища та початок його безпечної рекультивациі.

Див. посилання: <http://epl.org.ua/law-posts/vyrishennia-problemy-hrybovyskoho-smittiezvalyshcha-ta-problem-povodzhennia-iz-tpv-mista-lvova/>

### **III. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ДОМАШНІХ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ**

Представлені нижче варіанти завдань для домашніх контрольних робіт розроблені відповідно до програми навчальної дисципліни «Право навколишнього середовища Європейського Союзу». Вони з максимальною можливістю охоплюють різні теми. Завдання розроблені з використанням різних способів перевірки знань та є нерівнозначними за складністю. Їх виконання передбачає і творчий аналіз (при виконанні теоретичних завдань описового характеру), і аналітичне відтворення матеріалу (при викладенні коротких завдань нормативного змісту), і системне опрацювання нормативно-правових актів (при вирішенні тестових завдань).

*Кожен студент відповідної навчальної групи виконує домашню контрольну роботу за індивідуальним варіантом відповідно до порядкового номера цього студента за списком в навчальних журналах академгрупи (виконана контрольна робота не свого варіанту не зараховується).*

**Максимальна оцінка роботи – 30 балів.**

Кожен варіант завдань для домашньої контрольної роботи включає наступні завдання:

- 2 теоретичних завдання описового характеру, для виконання яких необхідно здійснити системний, порівняльний аналіз відповідних інститутів та викласти суть питань у вигляді їх творчого аналізу (**по 9 балів**);

- 2 коротких завдання нормативного змісту, які полягають в чіткому формулюванні відповідей на поставлені запитання та в демонстрації точного розуміння змісту описаних проблем (**по 5 балів**);

- 1 тестове завдання закритого типу з одною правильною відповіддю, яке містить положення, закріплені в нормативно-правових актах, та передбачає в процесі його виконання безпосередню роботу з текстами відповідних законодавчих актів для правильного вирішення тесту; виконання передбачає письмове написання тесту та відзначення (галочкою чи колом) правильного варіанту відповіді (**2 бали**).

**Всі завдання виконуються письмово з обов'язковим зазначенням прізвища та ініціалів студента, номера групи та номера варіанту.** Виконані контрольні роботи повинні бути здані на кафедру для перевірки **на пізніше ніж за 10 днів до початку заліково-екзаменаційної сесії. Невиконання завдань, невчасна здача їх на кафедру, отримання за контрольну «незадовільної» оцінки є підставами для не допуску студента до здачі екзамену.**

#### **Варіант 1.**

1. Функції органів ЄС у сфері охорони навколишнього середовища (9 балів).

2. Загальна характеристика законодавства ЄС у сфері поводження з відходами (9 балів).

3. Охарактеризувати основні положення Директиви Ради 85/337/ЄЕС від 27 червня 1985 р. (зі змінами, внесеними Директивою 97/11/ЄС від 3 березня

1997 р.) щодо оцінки впливу деяких державних і приватних проектів на навколишнє середовище (5 балів).

4. Назвати шляхи співпраці України і ЄС в сфері охорони навколишнього середовища (5 балів).

5. До базових орієнтирів, які встановлюються Директивою 2008/98/ ЄС відносяться такі:

- інтеграція завдань захисту довкілля та здоров'я людей із заходами по максимальному використанню ресурсного потенціалу відходів;
- встановлення ієрархії пріоритетів щодо поводження з відходами;
- регламентація порядку віднесення відходів до категорії небезпечних (встановлюються відповідні критерії);
- усі відповіді вірні (2 бали).

### **Варіант 2.**

1. Загальні принципи права ЄС і навколишнє середовище (9 балів).

2. Стратегія ЄС зі зміни клімату (9 балів).

3. Охарактеризувати основні положення Договору про заснування Європейського Співтовариства в частині охорони навколишнього середовища (5 балів).

4. Назвати повноваження Суду Європейських Співтовариств у сфері охорони навколишнього середовища (5 балів).

5. Біологічне різноманіття означає:

- різноманітність усіх живих організмів;
- різноманітність живих організмів з усіх джерел, включаючи, серед іншого, наземні, морські та інші водні екосистеми і екологічні комплекси, частиною яких вони є;
- наземні, морські та інші водні екосистеми і екологічні комплекси;
- різноманітність екосистем і екологічних комплексів (2 бали).

### **Варіант 3.**

1. Установчі договори як джерело європейського права навколишнього середовища (9 балів).

2. Концепція біологічного різноманіття у міжнародному та європейському праві (9 балів).

3. Охарактеризувати основні положення Директиви 2003/4/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 28 січня 2003 року про доступ громадськості до екологічної інформації, яка замінює Директиву Ради 90/313/ЄЕС (5 балів).

4. Назвати повноваження Ради ЄС у сфері охорони навколишнього середовища (5 балів).

5. Відповідно до Директиви 2008/98/ЄС, відходи це:

- будь-яка речовина чи предмет, яких власник позбувається, має намір чи зобов'язаний позбутися;
- будь-яка речовина чи предмет, власник яких не відомий;

- будь-яка речовина чи предмет, які мають одну чи більше небезпечних властивостей;
- речовини та препарати, які при вдиханні чи ковтанні, або при проникненні через шкіру можуть становити обмежений ризик для здоров'я (2 бали).

#### **Варіант 4.**

1. Управління охороною навколишнього середовища в ЄС (9 балів).
2. Основні положення правового регулювання поведження з відходами в ЄС (9 балів).
3. Охарактеризувати основні положення Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу в частині охорони навколишнього середовища (5 балів).
4. Назвати повноваження Європейського Парламенту у сфері охорони навколишнього середовища (5 балів).
5. Поняття біологічне різноманіття включає в себе:
  - різноманітність у рамках виду, між видами і різноманіття екосистем;
  - різноманітність у рамках виду і різноманіття екосистем;
  - різноманітність між видами і різноманіття екосистем;
  - різноманітність у рамках виду, між видами (2 бали).

#### **Варіант 5.**

1. Історія формування права навколишнього середовища ЄС (9 балів).
2. Законодавство ЄС у сфері зменшення викидів парникових газів (9 балів).
3. Охарактеризувати основні положення Директиви Ради 96/61/ЄС щодо всеохоплюючого запобігання і контролю забруднень від 24 вересня 1996 року (5 балів).
4. Назвати повноваження Європейської Комісії у сфері охорони навколишнього середовища (5 балів).
5. Сфера застосування Директиви 2008/98/ЄС не поширюється на:
  - газоподібні викиди, що надходять в атмосферу;
  - радіоактивні відходи;
  - забраковану вибухівку;
  - усі відповіді вірні (2 бали).

#### **Варіант 6.**

1. Спеціальні органи ЄС у сфері охорони навколишнього середовища (9 балів).
2. Збереження й охорона флори та фауни і природних середовищ існування у законодавстві ЄС (9 балів).
3. Охарактеризувати основні положення Директиви Ради 93/76/ЄЕС спрямованої на обмеження викидів вуглекислого газу шляхом підвищення ефективності використання енергії (SAVE) від 13 вересня 1993 року (5 балів).

4. Назвати питання, які охоплює співпраця України і ЄС в сфері охорони навколишнього середовища (5 балів).

5. Біологічні ресурси включають:

- усі генетичні ресурси, які мають фактичну або потенційну користь або цінність для людства;

- біологічні організми або їх частини, які мають фактичну або потенційну користь або цінність для людства;

- біотичні компоненти екосистем, які мають фактичну або потенційну користь або цінність для людства;

- генетичні ресурси, організми або їх частини, популяції або будь-які інші біотичні компоненти екосистем, які мають фактичну або потенційну користь або цінність для людства (2 бали).

### **Варіант 7.**

1. Принципи європейського права навколишнього середовища (9 балів).

2. Правове регулювання операцій поводження з відходами в ЄС (9 балів).

3. Охарактеризувати основні положення Директиви Ради 92/43/ЄЕС від 21 травня 1992 року про збереження природних середовищ існування і дикої фауни та флори (5 балів).

4. Назвати повноваження Омбудсмена ЄС у сфері охорони навколишнього середовища (5 балів).

5. Відповідно до Директиви 2008/98/ЄС, поводження з відходами це:

- збирання, перевезення, утилізація та видалення відходів, включаючи нагляд за такими операціями та догляд за місцями видалення відходів, включаючи дії брокерів чи дилерів;

- збирання, перевезення, утилізація та видалення відходів, включаючи нагляд за такими операціями та догляд за місцями видалення відходів, але не включаючи дії брокерів чи дилерів;

- збирання, перевезення, утилізація та видалення відходів, не включаючи нагляд за такими операціями та догляд за місцями видалення відходів, але включаючи дії брокерів чи дилерів;

- нагляд за операціями з відходами та догляд за місцями видалення відходів (2 бали).

### **Варіант 8.**

1. Норми вторинного права ЄС у сфері охорони навколишнього середовища (9 балів).

2. Правове регулювання торгівлі квотами у європейському праві (9 балів).

3. Охарактеризувати основні положення Директиви Ради 1999/31/ЄС від 26 квітня 1999 року про захоронення відходів (5 балів).

4. Назвати повноваження Європейського інвестиційного банку у сфері охорони навколишнього середовища (5 балів).

5. Правовою основою створення та формування мережі Natura 2000 є:

- Бернська конвенція;

- Боннська конвенція;
- Директива про охорону природних видів птахів;
- Директива про збереження природних оселищ та видів природної фауни і флори (2 бали).

### **Варіант 9.**

1. Компетенція ЄС у галузі охорони навколишнього середовища (9 балів).
2. Правове регулювання торгівлі видами дикої флори та фауни у рамках ЄС (9 балів).
3. Охарактеризувати основні положення Директиви Ради 92/3/Євратом про нагляд та контроль за перевезеннями радіоактивних відходів між державами-членами до Співтовариства та із нього від 3 лютого 1992 року (5 балів).
4. Назвати повноваження Європейського агентства з навколишнього середовища (5 балів).
5. Відповідно до Директиви 2008/98/ЄС, виробник відходів це:
  - фізична чи юридична особа, яка володіє відходами;
  - будь-яке підприємство, що є головним у скуповуванні та подальшому продажі відходів;
  - будь-хто, чия діяльність призводить до утворення відходів, або хто проводить попередню обробку, змішування чи інші операції, що змінюють природу чи склад цих відходів;
  - будь-яке підприємство, що займається організацією утилізації чи видалення відходів від імені інших осіб (2 бали).

### **Варіант 10.**

1. Поняття та місце європейського права навколишнього середовища в системі європейського права (9 балів).
2. Правове регулювання поводження з окремими видами відходів в ЄС (9 балів).
3. Охарактеризувати основні положення Регламенту Європейського Парламенту та Ради (ЄС) № 1946/2003 від 15 липня 2003 року про транскордонне перевезення генетично модифікованих організмів (5 балів).
4. Назвати повноваження консультативних органів ЄС у сфері охорони навколишнього середовища (5 балів).
5. Основна мета Директиви про оселища це:
  - підтримка або досягнення сприятливого стану збереження природних видів птахів;
  - підтримка або досягнення сприятливого стану збереження видів і природних оселищ у певних регіонах;
  - підтримка або досягнення сприятливого стану збереження мігруючих видів диких тварин;
  - підтримка або досягнення сприятливого стану збереження водоплавних птахів (2 бали).

### **Варіант 11.**

1. Рішення суду ЄС як джерело європейського права навколишнього середовища (9 балів).
2. Альтернативні види енергії як засіб попередження зміни клімату (9 балів).
3. Охарактеризувати основні положення Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС 16 червня 1994 року в частині охорони навколишнього середовища (5 балів).
4. Суть принципу попередження в праві навколишнього середовища ЄС (5 балів).
5. Відповідно до Директиви 2008/98/ЄС, утримувач відходів це:
  - фізична чи юридична особа, яка володіє відходами;
  - будь-яке підприємство, що займається організацією утилізації чи видалення відходів від імені інших осіб;
  - будь-хто, чия діяльність призводить до утворення відходів, або хто проводить попередню обробку, змішування чи інші операції, що змінюють природу чи склад цих відходів;
  - будь-яке підприємство, що є головним у скуповуванні та подальшому продажі відходів (2 бали).

### **Варіант 12.**

1. Предметні сфери регулювання європейського права навколишнього середовища (9 балів).
2. Охорона біологічного різноманіття від негативного впливу генетично модифікованих організмів (ГМО) (9 балів).
3. Охарактеризувати основні положення Спільної стратегії Європейського Союзу щодо України в частині охорони навколишнього середовища (5 балів).
4. Суть принципу перестороги в праві навколишнього середовища ЄС (5 балів).
5. Відповідно до Директиви про оселища, статус збереження видів вважається “сприятливим”, за наступних умов:
  - здатність виду підтримувати себе як життєздатного компоненту його природних середовищ існування на довготривалій основі;
  - відсутність зменшення чи тенденцій до зменшення природного ареалу цих видів;
  - наявність достатньо великого середовища існування для підтримання їх популяції на довготривалій основі;
  - усі відповіді вірні (2 бали).

### **Варіант 13.**

1. Охорона навколишнього природного середовища як пріоритетний обов’язок держав-членів ЄС (9 балів).

2. Співпраця України і ЄС в сфері охорони навколишнього середовища (9 балів).

3. Охарактеризувати основні положення Директиви 2001/81/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 23 жовтня 2001 року щодо національних граничних величин викидів деяких забруднювачів атмосфери (5 балів).

4. Суть принципу відшкодування шкоди шляхом її усунення на початку виникнення в праві навколишнього середовища ЄС (5 балів).

5. Відповідно до Директиви 2008/98/ЄС, дилер це:

- фізична чи юридична особа, яка володіє відходами;  
- будь-яке підприємство, що є головним у скуповуванні та подальшому продажі відходів;

- будь-хто, чия діяльність призводить до утворення відходів, або хто проводить попередню обробку, змішування чи інші операції, що змінюють природу чи склад цих відходів;

- будь-яке підприємство, що займається організацією утилізації чи видалення відходів від імені інших осіб (2 бали).

#### **Варіант 14.**

1. Міжнародні договори ЄС у сфері охорони навколишнього середовища (9 балів).

2. Адаптація екологічного законодавства України до стандартів ЄС (9 балів).

3. Охарактеризувати основні положення Директиви 2001/42/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 27 червня 2001 року стосовно оцінки впливу деяких планів і програм на навколишнє середовище (5 балів).

4. Суть принципу інтеграції екологічних питань у політику та дії ЄС в праві навколишнього середовища ЄС (5 балів).

5. Відповідно до Директиви 2008/98/ЄС, брокер це:

- фізична чи юридична особа, яка володіє відходами;  
- будь-яке підприємство, що займається організацією утилізації чи видалення відходів від імені інших осіб;

- будь-хто, чия діяльність призводить до утворення відходів, або хто проводить попередню обробку, змішування чи інші операції, що змінюють природу чи склад цих відходів;

- будь-яке підприємство, що є головним у скуповуванні та подальшому продажі відходів (2 бали).



#### IV. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Співвідношення понять «навколишнє середовище», «право навколишнього середовища», «екологічне право».
2. Вплив міжнародного права навколишнього середовища на європейське право навколишнього середовища.
3. Чим обумовлюється необхідність регулювання еколого-правових питань на рівні Європейського Співтовариства.
4. Співвідношення європейського та національного права навколишнього середовища.
5. Поняття «дуалізм компетенції» в контексті європейського права навколишнього середовища.
6. Головні екологічні проблеми на території Європейського Союзу.
7. Предметні сфери регулювання європейського права навколишнього середовища.
8. Принципи як джерела європейського права навколишнього середовища.
9. Розмежування директив від регламентів Європейського Співтовариства.
10. Правова природа рекомендацій та висновків Європейського Співтовариства.
11. Принцип пропорційності та принцип субсидіарності в європейському праві навколишнього середовища.
12. Головні інструменти застосування принципу «забруднювач платить».
13. Приклади застосування «принципу перестороги».
14. Законодавча процедура прийняття рішень з питань охорони навколишнього середовища.
15. Поняття преюдиційної процедури та її роль в охороні довкілля.
16. Значення створення мережі «Натура 2000» для збереження біологічного різноманіття.
17. Поняття «середовище існування».
18. Співвідношення понять «природне середовище існування», «середовище існування видів», «особлива охоронювана територія», «особлива заповідна територія».
19. Значення регулювання торгівлі видами флори і фауни для збереження біологічного різноманіття.
20. Головні завдання Європейської програми зі зміни клімату.
21. Основні напрямки Європейської стратегії зі зміни клімату.
22. Поняття та суть «торгівлі квотами».
23. Альтернативні види енергії у боротьбі зі зміною клімату.
24. Суть управління відходами.
25. Співвідношення Рамкової директиви про відходи з іншими актами ЄС про відходи.
26. Відмінності у регулюванні переміщення відходів у межах та за межі Співтовариства.
27. Основні напрямки співпраці між Україною та Європейським Союзом у сфері охорони довкілля.

## V. СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ І НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ, РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ КУРСУ

### Базова

1. Актуальні проблеми міжнародного права навколишнього середовища. Підручник / Під заг. ред. проф. С.М. Кравченко – Львів: Вид. центр ЛНУ, 2002. – 336 с.
2. Екологічне право: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / за ред. А. П. Гетьмана. Харків: Право, 2019. 552 с.
3. Європейське право навколишнього природного середовища : навчальний посібник / За ред. М. М. Микієвича, Н. І. Андрусевич, Т. О. Будякової – Львів, 2004. – 256 с.
4. Задорожній О. В. Міжнародне право навколишнього середовища: підручник / О. В. Задорожній, М. О. Медведєва. Київ: Промінь, 2010. 510 с.
5. Кобецька Н. Р. Екологічне право України: навч. посібник. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 352 с.
6. Лозо В. І. Становлення і розвиток правових основ екологічної стратегії Європейського Союзу. Харків: Право, 2008. 251 с.
7. Donald A. Environmental Protection and Human Rights. / A. Donald, S. Dinah. Cambridge: Cambridge University Press, 2011. 1124 p.
8. Sadeller N. Environmental Principles: From Political Slogans to Legal Rules. / N. de Sadeller. Oxford: Oxford University Press, 2002. 482 p.
9. Sands P. Principles of International Environmental Law. / P. Sands, J. Peel. Cambridge: Cambridge University Press, 2012. 992 p.

### Допоміжна

1. Довідник чинних міжнародних договорів України у сфері охорони довкілля / Кол.авт.: Андрусевич А., Андрусевич Н., Козак З. Львів, 2009. 203 с.
2. Treaty of setting up the European Coal and Steel Community (ECSC Treaty, Treaty of Paris): 18 April 1951. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=legisum:xy0022>
3. Treaty establishing the European Economic Community (EEC Treaty, Treaty of Rome): 25 March 1957. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM%3Axy0023>
4. Treaty on the European Atomic Energy Community (Euratom Treaty, Treaty of Rome): 25 March 1957. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=legisum:4301853>
5. Treaty establishing a single Council and a single Commission of the European Communities (Merger Treaty, Treaty of Brussels): 8 April 1965. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:4301863>
6. Single European Act (SEA): 17; 28 February 1986. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:xy0027>
7. The Treaty on European Union (TEU Treaty, Treaty of Maastricht): 7 February 1992. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:xy0026>

8. The 8th Environment Action Programme until 2030.  
[https://ec.europa.eu/environment/strategy/environment-action-programme-2030\\_en#ecl-inpage-248](https://ec.europa.eu/environment/strategy/environment-action-programme-2030_en#ecl-inpage-248)
9. Директива Ради 85/337/ЄЕС від 27 червня 1985 р. (зі змінами, внесеними Директивою 97/11/ЄС від 3 березня 1997 р.) щодо оцінки впливу деяких державних і приватних проєктів на навколишнє середовище.
10. Директива 2001/42/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 27 червня 2001 року стосовно оцінки впливу деяких планів і програм на навколишнє середовище.
11. Директива 2003/4/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 28 січня 2003 року про доступ громадськості до екологічної інформації, яка замінює Директиву Ради 90/313/ЄЕС.
12. Директива Ради 96/61/ЄС щодо всеохоплюючого запобігання і контролю забруднень від 24 вересня 1996 року.
13. Директива 2001/81/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 23 жовтня 2001 року щодо національних граничних величин викидів деяких забруднювачів атмосфери.
14. Директива Ради 93/76/ЄЕС спрямована на обмеження викидів вуглекислого газу шляхом підвищення ефективності використання енергії (SAVE) від 13 вересня 1993 року.
15. Директива Ради 1999/31/ЄС від 26 квітня 1999 року про захоронення відходів.
16. Директива Ради 92/3/Євратом про нагляд та контроль за перевезеннями радіоактивних відходів між державами-членами до Співтовариства та із нього від 3 лютого 1992 року.
17. Директива Ради 92/43/ЄЕС від 21 травня 1992 року про збереження природних середовищ існування і дикої фауни та флори.
18. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: 21 березня 2014.  
[https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984\\_011#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text)

### **Підручники, додаткова література**

1. Довідник чинних міжнародних договорів України у сфері охорони довкілля / Кол.авт.: Андрусевич А., Андрусевич Н., Козак З. – Львів. – 2009. – 203 с.
2. Збірник нормативно-правових актів Європейського Союзу у сфері охорони навколишнього середовища. – Львів, 2004. – 192 с.
3. Данилюк Л. Р. Право навколишнього середовища Європейського Союзу: хрестоматія до дисципліни. Івано-Франківськ: НБ ПНУ, 2017. 10 с.  
 URL: <http://lib.pu.if.ua/elibrary-res.php?a=%D1%85%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%82%D1%96%D1%8F&nom=2>.

### Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського – <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Івано-Франківська обласна універсальна наукова бібліотека імені Івана Франка – <http://lib.if.ua/>
3. Наукова бібліотека ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» – <http://lib.ru.if.ua>
4. Сайт Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України – <http://www.mepri.gov.ua>
5. European Parliament – <https://www.europarl.europa.eu/portal/en>
6. Access to European Union Law – <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html>
7. European Commission – [https://ec.europa.eu/environment/index\\_en](https://ec.europa.eu/environment/index_en)
8. European Council – <https://www.consilium.europa.eu/en/>